

4.3 Ukončené případy dočasné pracovní neschopnosti

Zatímco doposud se analýza týkala nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti (kapitola 4.2), tak jak data zpracovává ČSÚ, jiný pohled nabízí Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky (ÚZIS ČR). Publikuje údaje o ukončených případech pracovní neschopnosti, které taktéž zpracovává z evidence ČSSZ. Rozdíl v počtech nově hlášených a ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti mezi oběma zdroji jsou dány odlišnou metodikou sběru dat. Trendy vývoje těchto ukazatelů jsou konzistentní.

Na rozdíl od statistik nově hlášených případů dočasné neschopnosti, které zajišťuje a zpracovává ČSÚ, ÚZIS ČR sleduje dočasné pracovní neschopnosti z dat ČSSZ pouze pro **případy ukončené ve sledovaném roce**. Některé případy vzniklé na konci roku jsou tak v závislosti na délce jejich trvání evidovány až ve zpracování dat pracovní neschopnosti roku následujícího. ÚZIS ČR, který vede Informační systém Pracovní neschopnost, však nabízí ve svých statistikách jiné třídění publikovaných dat než ČSÚ, a to zejména podle věku práce neschopných a podle příčin pracovní neschopnosti. Pro zpestření pohledu na statistiku nemocnosti byla vybraná data z tohoto zdroje využita v této kapitole. ÚZIS ČR zpracovaná roční data o ukončených případech pracovní neschopnosti publikuje na podzim následujícího roku, proto byla využita poslední veřejně dostupná data za rok 2017.

Ukončené případy pracovní neschopnosti – zahrnují veškerá onemocnění a úrazy, které zapříčinily alespoň jednodenní pracovní neschopnost u nemocensky pojištěných osob ukončenou v daném roce. Nezahrnuje tedy onemocnění a úrazy, u nichž pracovní neschopnost přesahovala do dalšího roku, ani ty případy, kdy nebylo vystaveno „Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti“.

ÚZIS za rok 2017 evidoval 1 661 147 ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti, což je o 6,8 % více než v předešlém roce. V roce 2017 připadalo na 100 000 nemocensky pojištěných 36 tis. ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti. Nejčetnější výskyt byl zaznamenán v Karlovarském (54,7 tis. případů) a Libereckém (52,2 tis. případů) kraji. Naopak relativně nejméně případů se s velkým odstupem za všemi zbylými kraji vyskytlo v Hl. m. Praze (12,7 tis.).

Celková prστοnaná doba činila 68 904 598 dnů, což je o 2,9 mil. dnů více než v roce 2016. Nejdelší dobu si vyžádaly nemoci a úrazy ve Zlínském kraji, a sice v průměru 50 dní na 1 případ a v Moravskoslezském kraji, 49,5 dne na 1 pracovní neschopnost.

Z pohledu **věkové struktury** práce neschopných se v absolutním vyjádření v roce 2017 nejvíce případů pracovní neschopnosti týkalo osob ve věkové skupině 40–44 let (13% podíl na počtu všech případů) a dále ve věkové skupině 25–29 let (12,5% podíl). Z hlediska pohlaví převládali až do věku 34 let muži na neschopence, od 35. roku věku dochází ke změně a častěji bývají v pracovní neschopnosti ženy, a to až do 59. roku věku. U 60letých a starších je opět zřejmá převaha mužů. Největší početní rozdíl je ve věkové kategorii 50–54 let, kde bylo v roce 2017 o 37,5 tis. žen v pracovní neschopnosti více než mužů.

Intenzita pracovní neschopnosti měřená počtem případů na 100 tis. nemocensky pojištěných osob klesá s rostoucím věkem. Nejvyšší je v prvních třech sledovaných věkových skupinách (až do 29 let), ve věkové skupině do 20 let dokonce na 100 pojištěnců připadá v průměru 118 neschopenek za rok (jedná se však převážně o krátkodobé neschopenky v průměrné délce 16,8 dne, což představuje nejkratší dobu v pracovní neschopnosti ze všech věkových kategorií). Klesající tendence intenzity pracovní neschopnosti končí věkovou skupinou 40–44 let. Následuje mírný nárůst až do věkové skupiny 55–59 let. Nejnižší počet případů je ve věkové skupině 65 a více let, což může souviset i se zkrácenou podpůrnou dobou u pracujících

důchodců¹ a s faktem, že pokud v tomto věku pojištěnec onemocní vážnější chorobou, většinou již ve výdělečné činnosti dále nepokračuje. Svědčí o tom i průměrná délka trvání pracovní neschopnosti u této nejstarší věkové skupiny – 46,4 dne.

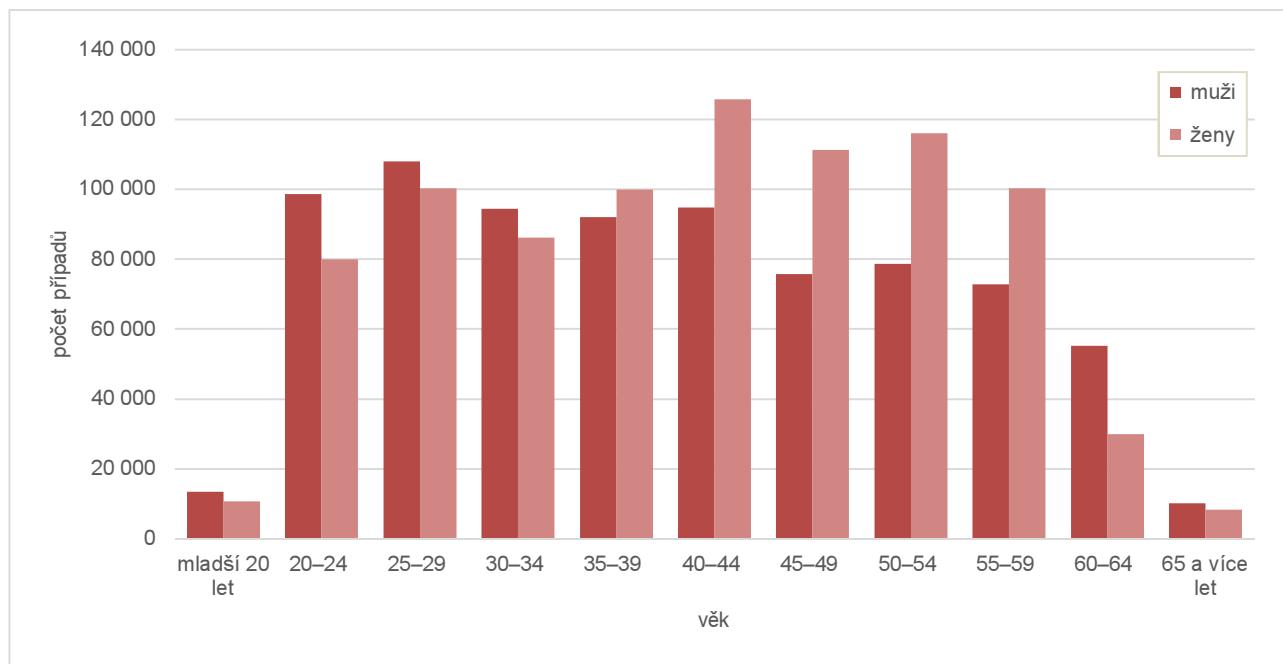
Tab. 3.1: Ukončené případy pracovní neschopnosti podle věkových skupin v roce 2017

Věková skupina	Počet ukončených případů DPN			Počet ukončených případů DPN na 100 000 nemocensky pojištěných osob	Průměrná délka trvání 1 ukončeného případu DPN ve dnech
	Celkem	podle pohlaví			
		muži	ženy		
Celkem	1 661 174	793 362	867 812	35 557	41,5
mladší 20 let	24 046	13 441	10 605	117 873	16,8
20–24 let	178 521	98 604	79 917	74 930	23,2
25–29 let	208 201	107 957	100 244	43 935	28,9
30–34 let	180 417	94 324	86 093	34 651	34,1
35–39 let	191 768	91 972	99 796	30 267	36,5
40–44 let	220 465	94 740	125 725	29 051	40,4
45–49 let	186 806	75 715	111 091	30 903	45,8
50–54 let	194 500	78 487	116 013	34 147	51,5
55–59 let	172 897	72 763	100 134	36 725	61,5
60–64 let	85 146	55 215	29 931	31 853	72,9
65 a více let	18 407	10 144	8 263	16 148	46,4

Zdroj: ÚZIS ČR

Průměrná délka trvání jednoho případu pracovní neschopnosti v roce 2017 činila 41,5 dne. Čas, který si pracovní neschopnost vyžádá, roste s věkem (viz tab. 3.1), a to od již zmíněné doby 16,8 dne ve věkové skupině osob 20letých a mladších až po 72,9 dne ve věkové skupině 60–64 let, což je dáno zejména poklesem krátkodobých případů pracovní neschopnosti pro nemoci dýchací soustavy a naopak nárůstem dlouhodobých případů pracovní neschopnosti pro nádorová onemocnění a nemoci oběhové soustavy se zvyšujícím se věkem.

¹ Poživateli starobního nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně se nemocenské vyplácí od 15. kalendářního dne trvání dočasné pracovní neschopnosti nebo od 15. kalendářního dne nařízené karantény po dobu nejvýše 70 kalendářních dnů, nejdéle však do dne, jímž končí pojištěná činnost.

Graf 3.1: Ukončené případy pracovní neschopnosti podle věku a pohlaví v roce 2017

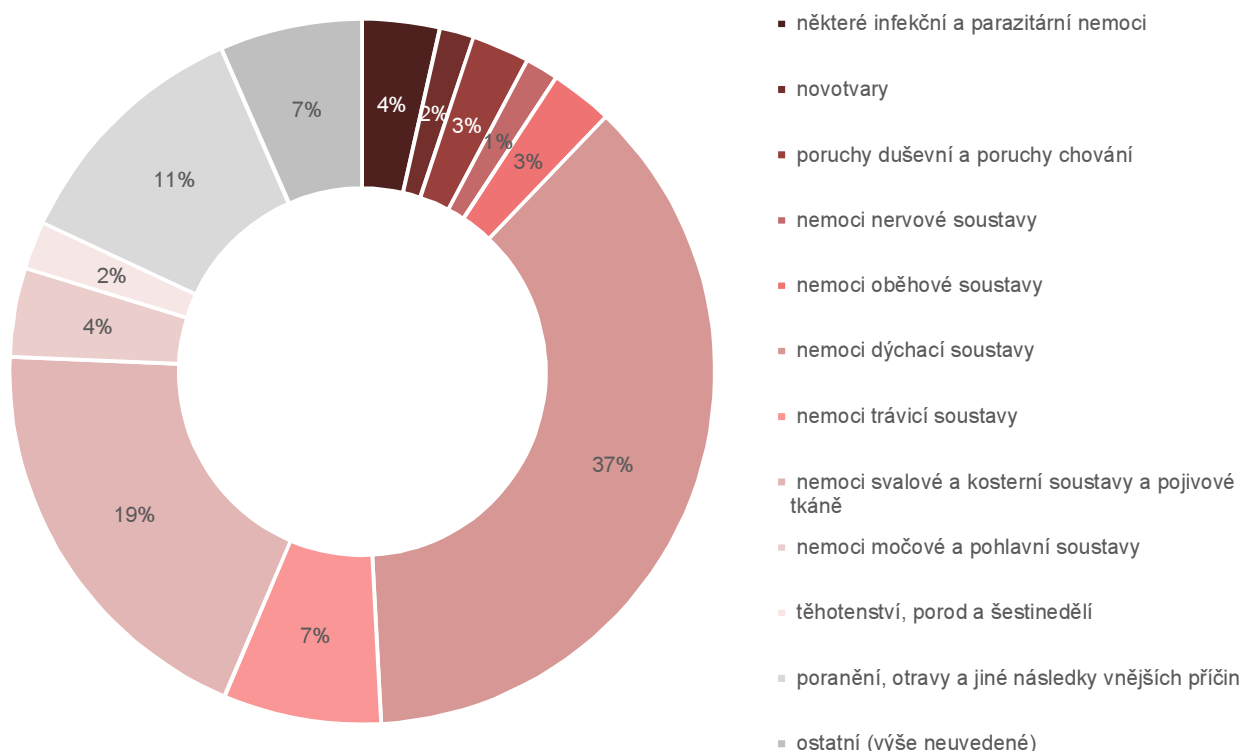
Zdroj: ÚZIS ČR

Pracovní neschopnost může plynout z různých příčin a statistiky ÚZIS nabízí přehled případů pracovní neschopnosti **podle diagnóz**. Nejčastějším důvodem pracovní neschopnosti zůstávají nemoci dýchací soustavy, které v roce 2017 způsobily 37 % všech případů. Z nemocí této skupiny jsou neschopenky vystaveny zejména kvůli zánětu horních a dolních cest dýchacích, akutnímu zánětu mandlí či chřípce. Na druhou stranu onemocnění dýchací soustavy tvořila pouze 13,8 % (9,5 mil. dnů) z celkového počtu prostonaných dnů, což znamená v průměru nejkratší dobu pracovní neschopnosti ze všech skupin diagnóz, a sice 15,5 dne připadající na 1 případ.

Druhou nejčastější příčinu pracovní neschopnosti představovaly nemoci svalové a kosterní soustavy, které v roce 2017 tvořily pětinu všech případů pracovní neschopnosti. Tyto nemoci se vyznačují poměrně dlouhou délkou trvání jednoho případu – v průměru více než 2 kalendářní měsíce (65,6 dne) na 1 případ. Na celkovém počtu prostonaných dnů se tato kategorie podílí téměř třetinou (21 mil. dnů, tj. 30,5 %), což je dlouhodobě nejvyšší podíl. Z nemocí svalové a kosterní soustavy zapříčiňují pracovní neschopnost nejčastěji onemocnění zad a páteře.

Třetím nejčastějším důvodem pracovní neschopnosti s 11% podílem na všech případech byly poranění a otravy a jiné následky vnějších příčin (zejména vymknutí, podvrtnutí a natažení kloubních vazů). Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti byla v případě této skupiny nemocí 52,1 dne, počet prostonaných dnů druhý nejvyšší ze všech skupin diagnóz (10 mil. dnů, tj. 14,5 % z celkového počtu ukončených případů pracovní neschopnosti).

Graf 3.2: Struktura ukončených případů dočasné pracovní neschopnosti podle skupin diagnóz (kapitol MKN-10) v roce 2017

Zdroj: ÚZIS ČR

Nejdelší průměrná délka trvání jednoho případu pracovní neschopnosti byla v roce 2017 evidována u novotvarů (124,3 dne), zatímco u žen to bylo 114,5 dne, u mužů dokonce 141 dnů. Druhou nejdelší dobu neschopnosti si vyžádaly nemoci spojené s těhotenstvím a potraty (104,2 dne). Téměř v průměru tříměsíční pracovní neschopnost způsobily duševní poruchy a poruchy chování (84,6 dne), nemoci nervové soustavy (82,9 dne) a nemoci oběhové soustavy (80,9 dne).

Z hlediska **pohlaví** je výskyt pracovní neschopnosti četnější u žen, v roce 2017 připadalo na 100 tis. pojištěnců 38 tis. ukončených případů u žen a 33 tis. případů u mužů. Pracovní neschopnost u žen také trvala v průměru o 4 dny déle než u mužů. Tento rozdíl přetrvává dlouhodobě a je dán zejména indispozicemi spojenými s těhotenstvím. Výraznější rozdíl v trvání pracovní neschopnosti podle pohlaví se objevuje i u dalších diagnóz. Počet případů na 100 tis. nemocensky pojištěných je významně vyšší u žen následkem duševních poruch a poruch chování (téměř dvojnásobně), u nádorových onemocnění a u nemocí močové a pohlavní soustavy. Muži jsou naopak náchylnější na nemoci oběhové soustavy a mnohem častěji než ženy jsou práce neschopní pro poranění, otravy a jiné následky vnějších příčin.

Tab. 3.2: Ukončené případy pracovní neschopnosti podle skupin diagnóz a pohlaví v roce 2017

Skupiny diagnóz (kapitoly podle MKN-10)	Počet ukončených případů DPN			Počet ukončených případů DPN na 100 000 nemocensky pojištěných osob			Průměrné trvání 1 ukončeného případu DPN ve dnech		
	Celkem	podle pohlaví		Celkem	podle pohlaví		Celkem	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
Celkem	1 661 174	793 362	867 812	35 557	33 475	37 702	41,5	39,2	43,6
Některé infekční a parazitární nemoci	58 974	31 267	27 707	1 262	1 319	1 204	17,4	16,7	18,2
Novotvary	26 036	9 635	16 401	557	407	713	124,3	141,0	114,5
Poruchy duševní a poruchy chování	44 034	15 729	28 305	943	664	1 230	84,6	78,4	88,0
Nemoci nervové soustavy	25 165	10 277	14 888	539	434	647	82,9	82,6	83,1
Nemoci oběhové soustavy	47 275	26 757	20 518	1 012	1 129	891	80,9	91,5	67,2
Nemoci dýchací soustavy	615 070	287 713	327 357	13 166	12 140	14 222	15,5	15,0	15,9
Nemoci trávicí soustavy	120 188	65 736	54 452	2 573	2 774	2 366	29,1	29,2	29,0
Nemoci svalové a kosterní soustavy a pojivové tkáně	320 276	163 213	157 063	6 855	6 887	6 824	65,6	60,7	70,6
Nemoci močové a pohlavní soustavy	67 696	14 861	52 835	1 449	627	2 295	32,6	36,6	31,5
Těhotenství, porod a šestinedělí	36 341	x	36 341	778	x	1 579	104,2	x	104,2
Poranění, otravy a jiné následky vnějších příčin	191 430	123 625	67 805	4 098	5 216	2 946	52,1	50,6	54,7
Ostatní (výše neuvedené)	108 689	44 549	64 140	2 325	1 878	2 785	51,3	46,3	39,0

Zdroj: ÚZIS ČR

